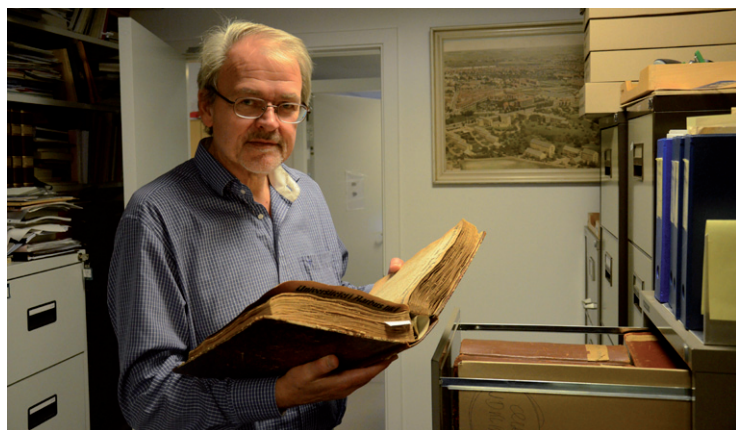

Universitetshistorikeren Palle Lykke ved et af sine utallige arkivskabe. Foto: Kenneth Sletten Christensen

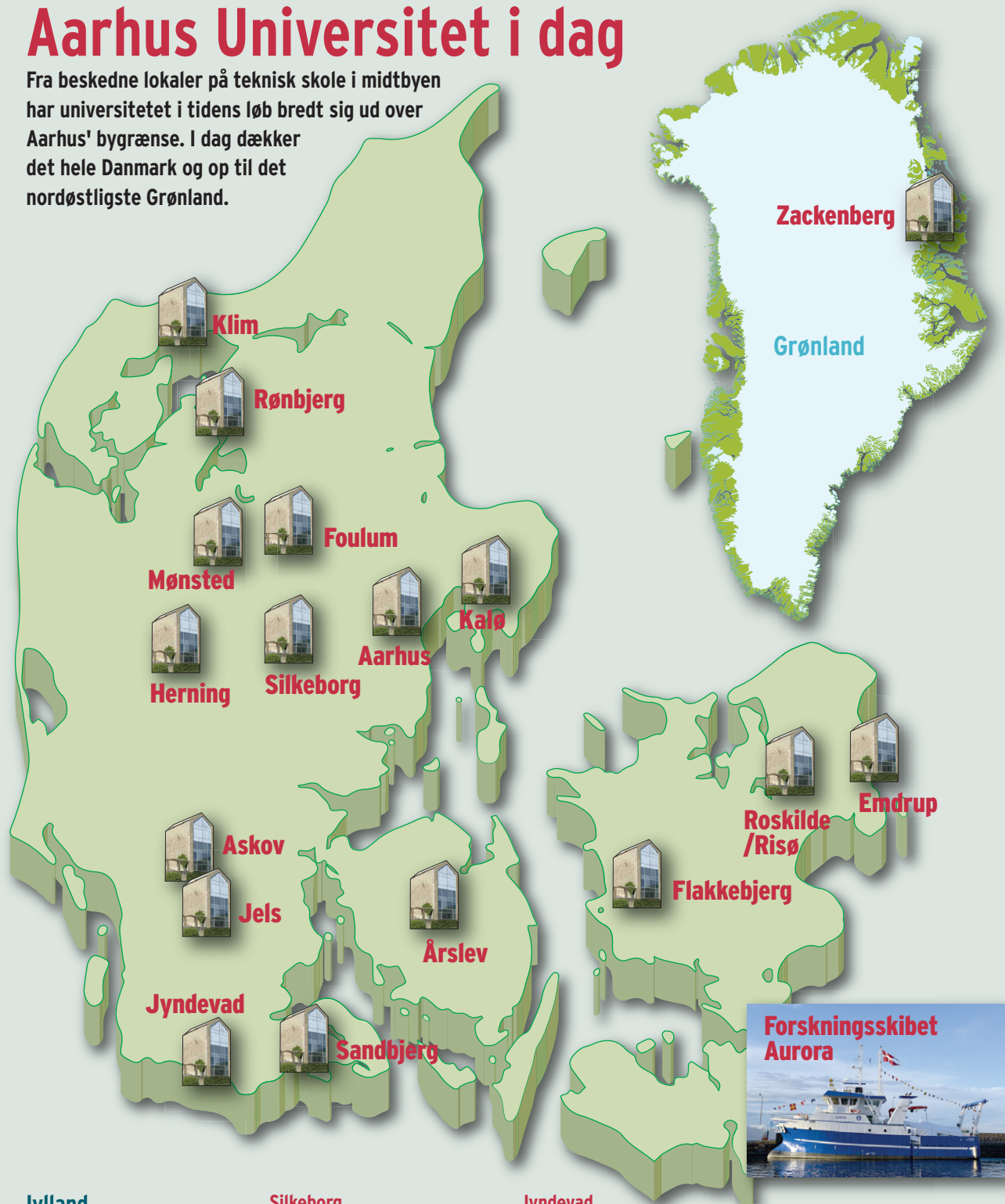
AARHUS KÆMPEDE

Kapitel 1. Krig, stålsathed og én million gule mursten i gave bragte universitetet til byen. Dets historie er broget, kompliceret og lang, men begyndelsen er sprængfarlig og et godt sted at starte.

Af Kenneth Sletten Christensen
red@stiften.dk

Aarhus Universitet i dag

Fra beskedne lokaler på teknisk skole i midtbyen har universitetet i tidens løb bredt sig ud over Aarhus' bygrænse. I dag dækker det hele Danmark og op til det nordøstligste Grønland.

Jylland

Klim
Geologisk feltstation

Rønbjerg
Marinbiologisk station, forsker i vandbiologi

Mønsted
Geologisk feltstation

Foulum
Forskning i fødevarer og jordbrug

Herning
Forskning i forretning og teknologi

Silkeborg

Nationalt Center for Miljø og Energi

Aarhus
Hovedafdeling

Kalø
Danmarks Miljøundersøgelser

Askov
Forsøgsgård - Forskning i gødning

Jels
Orion Planetarium

Jyndevad

Forsøgsgård

Sandbjerg
Universitetets kursusejendom

Fyn

Årlev
Forsøgsgård - Forskning i frugt, bær, grønsager og planter

Sjælland

Flakkebjerg
Forsøgsgård - Forskning i planter og planteproduktion

Forskningskibet Aurora

Roskilde/Risø:
Miljøvidenskab

Emdrup
Institut for Uddannelse og Pædagogik

Grønland

Zackenberg
Forskning i økosystemet og miljøovervågning

Forskningskibet Aurora
Udrustet til mange forskellige forskningsområder

Grafik: Nex

AARHUS: Det er helt oppe under loftet blandt gamle arkivskabe og gulnet papir, vi begynder historien om Aarhus Universitet. Måske ikke et specielt sigende sted for et tema om universitetet under overfladen, men det er her, at arkiverne og universitetshistoriker Palle Lykke befinder sig. Og heroppefra er der en fin udsigt over universitetets historie.

Viljen

Den historie starter dog ikke med gule musten, men derimod på Nørre Allé 31, hvor man finder en svær, rød murstensbygning. Den falder i ét med resten af gadens røde murstensbygninger, og kun nogle tilsoede sorte bogstaver over dørens krummelurer afslører, at den engang var mere end én i massen.

'Teknisk skole' står der, og her tog Aarhus Universitet sine første spæde skridt - i lejede lokaler og på en midlertidig ordning fra ministeriet i København. Derovre var de nemlig ikke udelukkende begejstrede for planerne om et universitet uden for kongens by:

»En kommission havde i 1925 udgivet en betænkning efter seks år, der anbefalede at oprette et universitet i Viborg, Kolding eller Aarhus. Med et klart flertal for Aarhus,« fortæller Palle Lykke.

Desværre mente regeringen ikke, at der var penge til den slags, men de lynsnare århusianere var gået i gang. I 1921 havde Universitets-Samvirket Aarhus nemlig startet en indsamling:

»Det bedre borgerskab kunne købe et gavebrev til 10.000 kroner, og det var altså mange penge. Almindelige mennesker kunne købe det såkaldte 'murstens-postkort' til 25 øre,« siger Palle Lykke.

Det var byen, der kæmpede for sit universitet. Og gerne med et fint og dyrt medicinsk fakultet i centrum.

Skabelsen

Århusianerne måtte dog nøjes med det mere beskedne humaniora, der kunne startes med løn til én enkelt professor, fire docenter og lejede lokaler:

»Erik Arup, der var pro-

Tema

Universitetet under overfladen

■ Universitetet under overfladen er en serie, hvor Århus Stiftstidende over de kommende fem dage fortæller nogle af de mindre kendte historier fra Aarhus Universitet.

■ **Kapitel 1:** Aarhus kæmpede for sit universitet (17. oktober)

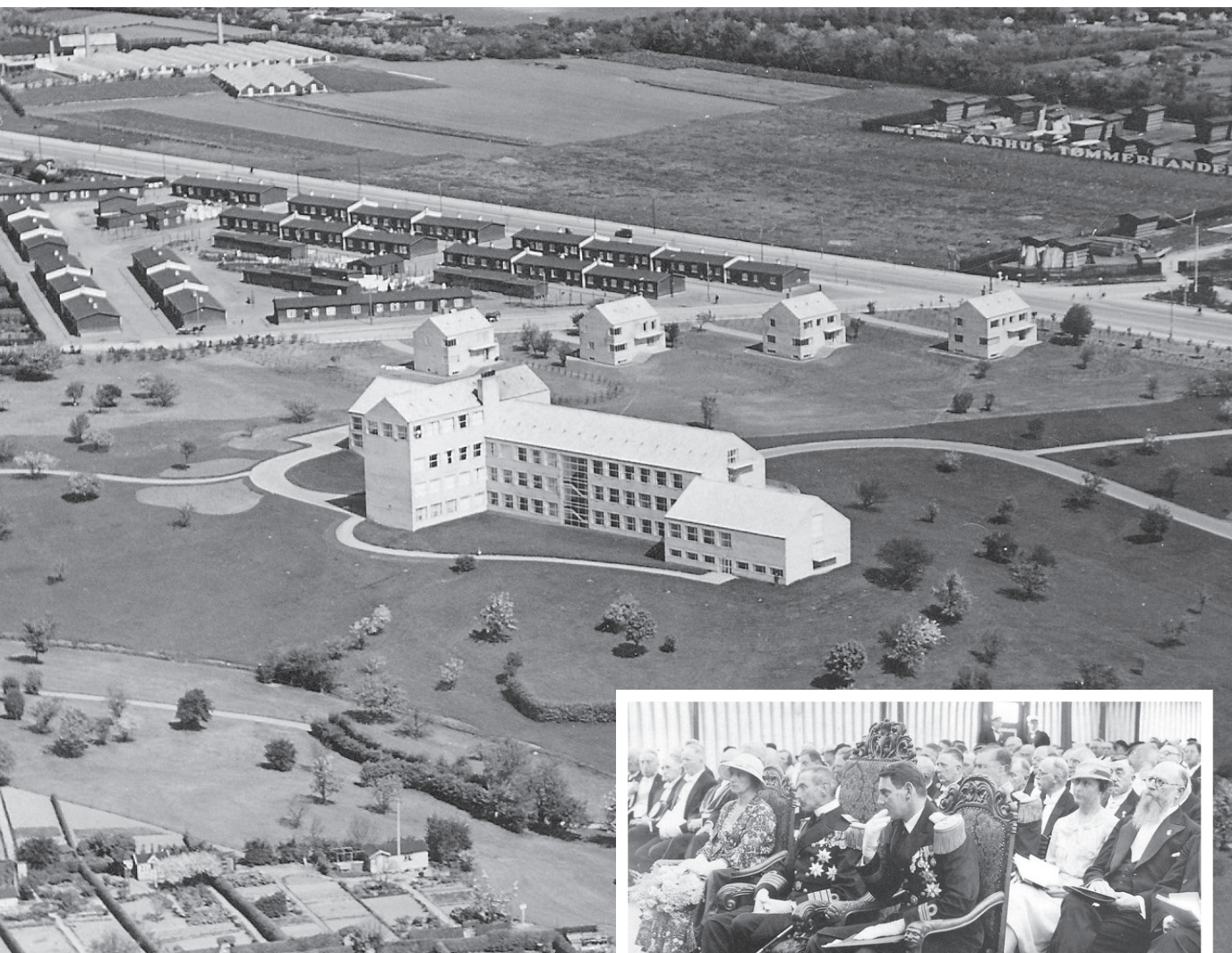
■ **Kapitel 2:** Formidling til folket (18. oktober)

■ **Kapitel 3:** Astrid og marsmændene (19. oktober)

■ **Kapitel 4:** Dyrestalden (20. oktober)

■ **Kapitel 5:** Fabelagtig forskning (21. oktober)

FOR SIT UNIVERSITET

Kongen og Stauning var til stede, da Aarhus Universitet blev indviet. Kongen kaldte i sin tale stedet for Aarhus Universitet, som det derefter hed. Indtil da hed det Universitetsundervisningen i Jylland. Arkivfoto

fessor i København og en fortaler for et universitet i Aarhus, kontaktede overlæge Victor Albeck fra Universitets-Samvirket med et forslag om at starte med humaniora. Det kunne lade sig gøre for de indsamlede penge og kommunens velvilje.»

Det var nødvendigt at høre Københavns Universitet i sagen og sammen med Knud Faber, en anden Aarhus-støtte i hovedstaden, havde Erik Arup skønnet, at et medicinsk tiltag vil strande igen. Da professorerne på Københavns Universitet i 1928 skulle stemme om deres anerkendelse af et universitet i Aarhus, endte Knud Faber i sidste ende med at sende det over Kattegat til havnebyen:

»På mødet trak Aarhus-støtterne, med Faber i spidsen, tiden ud, ved at fabulere fra talerstolen, så de undervisere, der skulle med det sidste tog, blev nødt til at forlade mødet inden afstemningen.«

Da stemmerne var talt op, var der 32 for og 30 imod. Universitetet var en realitet.

11. september 1928 åbnedes dørene for 64 studenter til 'Universitetsundervisning

gen i Jylland'. Byen flagede og skolebørnene fik en halv fridag. Det var en festdag for alle.

Med en lov i 1931 blev ordningen gjort permanent, og der var gode grunde til, at valget faldt på Aarhus: Byen havde Statsbiblioteket, adskillige hospitaler, et rigt forningsliv (delvist skabt til lejligheden) og så lå det centralt i Jylland.

»Men det måske vigtigste var, at byen havde vist sin ofervillighed med indsamlingen,« forklarer univrsitetshistorikeren.

Udflytningen

Kort efter ordningen var gjort permanent, udskrev man en arkitektkonkurrence på byggeriet af det nye universitet.

Grunden var blevet fundet på bakkedraget nord for byen - tæt på kommunespitalet. Og materialerne til byggeriet var blevet doneret af Forenede Jydske Teglværker: En million gule mursten. Konkurrencen blev vundet af Kay Fisker, C.F. Møller og Povl Stegmann med et moderne forslag.

Lidt for moderne hvis

man spurgte kongen, der ved indvielsen i 1933 sagde til C.F. Møller:

»Unge mand. Se på de danske herregårde.«

Universitetsbygningen, som senere blev én af mange, var i øvrigt indrettet til det længe ønskede medicinske fakultet:

»Humaniora fik meget lidt plads. Og de humanistiske professorer fik ingen kontorer. De måtte arbejde hjemmefra,« fortæller Palle Lykke om ankomsten af lægevidenskaben.

Et stigende antal studerende nødvendiggjorde hurtigt en udvidelse. I 1935 kom der en kollegiebygning til og i 1937 en fysiologi og biokemi-bygning, der i daglig tale lystrede navnet Fy og Bi. Men på intet tidspunkt forestillede man sig universitetet, som det er i dag:

»I slutningen af 1930'erne forudsiges det, at universitetet engang i fremtiden vil huse op mod 3500 studerende. Et antal som bestyrelsesformanden Carl Holst-Knudsen mente, vil blive 'uoverskueligt',« siger Palle Lykke.

Som et led i udvidelsen ønskede universitetsbesty-

relsen en ny hovedbygning i mere 'romantisk' stil. Det var C.F. Møller også leveringsdygtig i, omend ikke helt så begejstret. Arbejdet på Aulaen, Vandrehallen og Solgården begyndte i 1941. Det romantiske bestod blandt andet i buerne og mønstermurene. Byggeriet stod dog først færdigt efter krigen.

Angrebet

Inden for hovedindgangen til Aulaen kan man dreje til venstre igennem en lang gang med kontorer. For enden kan man gå én etage ned af trappen. Der hænger i dag en tavle til minde om de ti mennesker, der blev dræbt for 70 år siden, 31. oktober 1944, da en bombe fra et engelsk bombefly missede sit mål, kollegium fire og fem, gled igennem gangen og ramte ned, hvor de havde søgt ly.

Året før, i 1943, havde tyskerne besat kollegierne og indrettet dem til hovedkvarter for Gestapo. De værelser, der tidligere husede piberygende studenter, husede nu arkiver med oplysninger om den danske modstandsbevæ-

Universitetets ældste bygning, der i dag er de bagerste bygninger i juristernes gård. Bemærk de fire små professorboliger. I dag er det universitetets nordøstligste hjørne mod Nørrebrogade og Ringgaden. Arkivfoto

Fakta

Aarhus Universitet

■ Universitetet har i dag cirka 45.500 studerende og 11.500 medarbejdere

■ I sommeren 2014 blev der optaget 7226 nye studerende på en bacheloruddannelse. I 2003 var tallet 4.422

■ De videnskabelige ansatte publicerede i 2012 12.303 artikler

■ I 2014 har universitetet en budgetteret omsætning på 6,2 mia. kroner

■ To gange har en Aarhusforsker modtaget en nobelpris. I 2010 fik Dale T. Mortensen nobelprisen i økonomi og i 1997 modtog Jens Chr. Skou nobelprisen i kemi.

■ 372.940 kvadrater. Så stort et nytteareal rådede universitetet over i 2012.

■ I anledning af 70-året for bombing af universitetet, åbnede der 2. november en udstilling om emnet på Antikmuseet.

■ Aarhus Universitets motto er 'Søger i dybet den faste grund'.

gelse. Oplysninger som helst skulle ødelægges.

Derfor fløj 25 bombefly og 12 jagerfly, tre sektioner, om formiddagen på den tidlige efterårsdag ind over Jyllands vestkyst i 15 meters højde - under radaren. Da de nåede frem til Skanderborg Sø fløj anden og tredje sektion et par omgange, mens den første fortsatte direkte mod universitetets kollegiebygninger.

Klokken 11.41 faldt de første bomber. Da tredje sektion nåede frem, var luften tyk og uigennemsigtig af røg. En bombe ramte en beboelsesejendom på Chr. Richardts Vej, nogle ødelagde en del af kasernen, som tyskerne også havde besat, og så sprængtes altså også en del af hovedbygningen, hvor blandt andet C.F. Møller befandt sig.

Han blev gravet ud af murbrokkerne og bragt over til Kommunehospitalet, hvor han senere vågnede med de berømte ord:

»Fik de ram på buerne?«

Han havde håbet, at de var væk, men de stod endnu. Bygningerne var dog blevet til murbrokker, og på gaden

blæste de arkiverede papirer i vinden.

De engelske flyvere klarede sig nogenlunde helskindet ud af bombardementet. En ramte halepartiet ind i hovedbygningens tag og mistede baghjulet over Ortopædisk Hospital. En anden blev ramt af et tysk krigsskib, der lå i havnen, og måtte fortsætte til Sverige, hvor det landede sikkert.

Det folkelige universitetet

Efter krigen blev bygningerne genopført og hovedbygningen, med sin mere romantiske stil, blev indviet i 1946. I de kommende år steg antallet af studenter, og universitetet udvidede løbende.

Umiddelbart før 1960 rundede man de spåede 3500 studerende, og inden årtiet var slut, var det tal nærmere 10.000.

»Det stillede krav om en udvidelse af universitetet,« siger Palle Lykke, og uddyber:

»Parken var på dette tidspunkt ikke så stor som i dag, og man overvejede i slutningen af 60'erne blandt andet at bygge nye bygninger i Lisbjerg og Skejby, men disse planer blev skrinlagt.«

Bjerget med de græssende får og universitetet husede også militæret, tømmerhandel og fødselsanstalten. Alle er de i dag dele af universitetet. Tømmerhandelen brændte og gjorde plads til Bartholin-bygningen, fødselsanstalten blev til Victor Albeck-bygningen, og Langelandsgades Kaserne blev inddraget til de æstetiske fag.

»Fra 1970'erne begynder man at vokse ud af parken, men politikken er, at man forsøger at holde sig i gåafstand. Man åbner først en afdeling på Trøjborg, men med tiden kommer også Nobel-parken, Ortopædisk Hospital, Kasernen og Christiansbjerg.«

Politikken holder ved indtil 00'erne, hvor man i 2006 fusionerede med Herning, og året efter Handelshøjskolen, DPU, Dansk Jordbrugsforskning og DMU. Universitetet blev landsdækkende, og administrationen og udtrykket nytænkes.

Det rejste et stormvejr blandt studerende, ansatte og i medierne, som vel næppe har lagt sig endnu.

»Men det er ikke mit bord,« konstaterer universitetshistoriker Palle Lykke med et smil og slår hænderne sammen.

Vi er ikke længere i gang med historien, men er kommet til nutiden.